

Onderwijs in de Belgische ontwikkelings- samenwerking

*Aanbevelingen voor de Belgische
ontwikkelingssamenwerking 2016*

Inhoud

Educaid.be	2
Visie – Voorrang voor onderwijs	2
Onderwijs en de Belgische ontwikkelingsamenwerking – Algemene beschouwingen en aanbevelingen	4
Specifieke vaststellingen en aanbevelingen	7
1. Kleuter- en lager onderwijs	7
2. Algemeen secundair onderwijs	9
3. De ontwikkeling van technische en professionele vaardigheden	10
4. Hoger onderwijs	11
5. Basisvorming van jongeren en (jonge) volwassenen	13
ODD 4: Gelijke toegang verzekeren tot kwaliteitsvol onderwijs en levenslang leren bevorderen voor iedereen	14

EDUCAID.BE

Educaid.be is een nationaal platform van instellingen, organisaties en personen die werkzaam zijn in de sector van onderwijs en vorming binnen de ontwikkelingssamenwerking in België. Het platform wil de capaciteit en de expertise van zijn leden versterken en het Belgisch beleid op het vlak van onderwijs en ontwikkeling verder helpen uitbouwen en ondersteunen.

Sinds de publicatie van de eerste aanbevelingen van Educaid.be (2012) zijn er heel wat evoluties geweest op het gebied van onderwijs binnen de ontwikkelingssamenwerking: DGD keurde een Strategienota voor de sector van het Onderwijs goed DGD (2013); de minister van Ontwikkelingssamenwerking stelde een nieuwe beleidsnota voor (2014); de Doelstellingen voor Duurzame Ontwikkeling werden goedgekeurd (2015), enzovoort. Bovendien heeft Educaid.be intussen zelf heel wat werk uitgevoerd dat ook nieuw materiaal heeft opgeleverd: het opvolgen van het beleid en de budgetten voor de officiële ontwikkelingshulp op het vlak van onderwijs; het opstellen van negen sleutelfactoren op het gebied van technisch en beroepsonderwijs en -vorming (TVET), enzovoort. Door die evoluties was het nodig om onze standpunten bij te stellen.

VISIE – VOORRANG VOOR ONDERWIJS

Alle kinderen en jongeren – zowel meisjes als jongens – in het Zuiden hebben gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs dat hun de capaciteiten biedt die ze nodig hebben om hun menselijk potentieel zo goed mogelijk te ontwikkelen, om op duurzame wijze te kunnen voorzien in hun behoeften, om mee te kunnen werken aan een vreedzame en democratische samenleving en om hun individueel welzijn en het welzijn van hun gezin te verbeteren.

Het recht op onderwijs is een *fundamenteel mensenrecht* dat vermeld staat in de internationale documenten, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind.

Dit is **het** individuele fundamentele recht met de duidelijkste multiplicatoreffecten op het vlak van duurzame ontwikkeling in de samenleving (economische ontwikkeling, ontwikkeling van de gezondheid, van burgerschap, het bevorderen van de vrede, ...). Kwaliteitsvol onderwijs vormt niet enkel de basis van de inspanningen voor duurzame ontwikkeling maar is ook **de smeltkroes voor actief burgerschap, voor inclusieve groei, voor de aanpak van genderongelijkheid, enz.**

Zoals werd herhaald in het kader van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (DOD's), omvat het concept van onderwijs de volledige cyclus van de voorschoolse opvoeding van het jonge kind tot de hogere onderwijsniveaus en de toegang tot werk.

Educaid.be onderstreept het belang van drie, onderling met elkaar verbonden, **prioriteiten voor het onderwijs**:

- een **gelijke en werkelijke toegang** tot onderwijs voor iedereen garanderen:
 - met speciale inspanningen voor kansarme en achtergestelde bevolkingsgroepen, en ook voor kwetsbare kinderen en jongeren, met bijzondere aandacht voor meisjes en vrouwen;
 - door ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren langer onderwijs blijven volgen door **hogere slaagpercentages** en **minder voortijdige schoolverlaters**.

- **actieve burgers** en **partners in de duurzame ontwikkeling van hun land** helpen vormen, onder andere door het bevorderen en verwerven van de fundamentele rechten en gendergelijkheid en door meer aandacht voor milieuproblemen.
- de kwaliteit van het onderwijs en de **leerresultaten** aan het eind van de verschillende onderwijsniveaus verbeteren om uiteindelijk te komen tot een betere integratie van de lerenden in de samenleving en op de arbeidsmarkt (onder andere via technisch en beroepsonderwijs en -vorming (TVET), stages en opleiding tot ondernemerschap).

Volgens Educaid.be heeft België als bescheiden ontwikkelingspartner het meest te bieden op het vlak van de kwaliteit van het onderwijssysteem. In dat verband moet zijn voldaan aan twee voorwaarden om te komen tot kwaliteitsvol onderwijs: (1) gelijke /werkelijke toegang tot alle niveaus en subsectoren voor de kansarme en achtergestelde groepen van de bevolking en voor kwetsbare kinderen en jongeren, met bijzondere aandacht voor gender (“rechtvaardigheid”) en (2) een gemakkelijke overgang voor deze groepen, kinderen en jongeren van het ene onderwijsniveau naar het andere (“overgang”).

Dit pleidooi voor een versterking van de kwaliteit van het onderwijs in het Zuiden is ook een centraal onderdeel van de DOD’s. Voor Educaid.be veronderstelt dit onder andere een beter bestuur van de onderwijssystemen, competente leerkrachten en schooldirecties, geschikte curricula, pedagogische methodes en didactisch materiaal, het voorzien van een aangepaste, veilige en stimulerende omgeving voor alle kinderen, zowel jongens als meisjes.

In die context wijst Educaid.be er ook op dat rekening moet worden gehouden met de vele interacties tussen onderwijs en:

- **milieu** (“green and safe schools”), niet enkel wat de fysieke omgeving van de scholen (bouw materiaal, hernieuwbare energie, afvalbeheer, ...) betreft, maar ook bijvoorbeeld de schoolleerplannen aanpassen om beter rekening te kunnen houden met milieuaspecten (bijvoorbeeld via interactie tussen de school en activiteiten van de gemeenschap: schooltuin, beheer van beschermde gebieden, ...) en opleiding verstrekken in toekomstgerichte vakgebieden (groene beroepen).
- **de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën**, die allerlei kansen bieden maar waarvan de rol in het onderwijs met de nodige omzichtigheid moet worden bekeken, rekening houdend met de capaciteit van de schoolsystemen en de opvoeding van de kinderen.

Educaid.be onderstreept ook het belang van een **integrale** benadering van onderwijs en vorming: een **wederzijdse versterking van alle onderwijsniveaus en een gemakkelijke overgang tussen die niveaus**. Dit vergt een multisectorale en multistakeholderbenadering, die zich kan ontwikkelen op lange termijn en waarbij ook de plaatselijke civiele samenleving en de overheid betrokken zijn, evenals de privésector wanneer dat relevant is, bijvoorbeeld in het kader van partnerschappen op het gebied van technische en beroepsopleiding.

Ten slotte kan onderwijs geen alleenstaande speler zijn in een samenleving waarin zij de spil van ontwikkeling wil zijn. Educaid.be benadrukt dus ook het belang van **het verband tussen onderwijs en andere sectoren** (zoals bijvoorbeeld gezondheidszorg, werk, landbouw of milieu) met behoud van de specifieke aanpak van al die sectoren.

Bovendien wijst Educaid.be erop dat het belangrijk is om **beleidscoherentie** te garanderen op het gebied van onderwijs en ontwikkelingssamenwerking tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus en ook tussen de verschillende departementen.

Het nieuwe kader van de DOD's

De Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (DOD's) bieden een nieuw beleidskader dat de inspanningen van de sector tot 2030 vorm zal moeten geven. Voor Educaid.be moet ons werk vooral gestuurd worden door Doelstelling 4 en de engagementen voor kinderen en jongeren, en vooral meisjes: *“Gelijke toegang verzekeren tot kwaliteitsvol onderwijs en levenslang leren bevorderen voor iedereen”*.

In vergelijking met de vroegere tweede Millenniumdoelstelling (2000-2015):

- beperkt DOD 4 zich niet tot het lager onderwijs, maar omvat zij ook kleuteronderwijs, het middelbaar en hoger onderwijs, en ook de beroepsopleiding, enz.
- is DOD 4 niet enkel gericht op kwantitatieve criteria, maar benadrukt zij ook de kwaliteit van het geleverde onderwijs.

Bovendien omvat Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling nog andere doelstellingen die voor ons van belang zijn:

- Doelstelling 5 met betrekking tot gendergelijkheid en empowerment voor alle meisjes en vrouwen.
- Subdoelstelling 8.6, die tegen 2020 het aandeel van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn, aanzienlijk wil terugschroeven.
- Subdoelstelling 13.3, die “de opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit [wil] verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering”.

De DOD's bieden trouwens een universeel kader dat verder gaat dan enkel de Noord-Zuidverhoudingen. Ze gelden voor alle landen en gaan uit het principe van *“no one left behind”* om de ongelijkheid aan te pakken.

Vaststellingen

Educaid.be is bijzonder verheugd over de richting die met de DOD's is ingeslagen, omdat die volledig overeenstemt met de visie die het platform sinds zijn oprichting heeft verdedigd. De beleidslijnen die Educaid.be steunt, berusten ook op de conclusies die onder andere zijn geformuleerd door het Global Partnership for Education (GPE), de Wereldbank en UNESCO, met betrekking tot de belangrijke impact van onderwijs voor de menselijke en economische ontwikkeling:

- Kwaliteitsvol onderwijs vanaf jonge leeftijd biedt kansen voor de nieuwe generaties en is van cruciaal belang om de **cirkel van discriminatie, ongelijkheid en armoede te doorbreken**.
- Onderwijs biedt toegang tot een **waardig werk, inkomen en leven**. Onderwijs leidt tot een hoger inkomen en economische groei. Elk bijkomend jaar onderwijs leidt tot een verhoging van het individuele inkomen met 10%, terwijl elk gemiddeld bijkomend jaar onderwijs leidt tot een toename van het bruto binnenlands product (BBP) met 0,37%.
- Onderwijs leidt tot **betere gezondheid**. Zo leidt elk jaar onderwijs dat moeders extra genieten tot een daling van de kindersterfte met 5 à 10%.

- Kwaliteitsvol onderwijs bevordert een grotere bewustwording van de **globalisering** en de gevolgen daarvan, zoals klimaatverandering, migratie, enz.
- Kwaliteitsvol onderwijs speelt een rol bij **vredesopbouw** en het **bevorderen van de democratie**. Onderwijs is een van de voorwaarden voor het ontstaan van een harmonieuze samenleving en is van cruciaal belang in de strijd tegen religieus fundamentalisme.
- Onderwijs is van cruciaal belang voor gelijkwaardige relaties tussen vrouwen en mannen. Onderwijs voor meisjes biedt meisjes en vrouwen de kans om hun eigen keuzes te maken en een volwaardig en waardig bestaan op te bouwen. Meisjes die kwaliteitsvol onderwijs genieten, trouwen later, hebben minder kinderen, hebben een beter inkomen, zijn minder vaak het slachtoffer van (seksueel) geweld en kunnen zich beschermen tegen kindhuwelijken en andere nefaste praktijken.

Volgens het Onderwijsmonitoringsrapport (GEM) 2016 van UNESCO¹ waren er in 2014 over de hele wereld 263 miljoen kinderen en jongeren die geen onderwijs genoten.

Hoewel de toegang tot onderwijs over het algemeen minder problematisch is geworden, vormt die toch nog een groot probleem in een aantal landen in Afrika, vooral ten zuiden van de Sahara.

Dit cijfer omvat trouwens niet degenen die wel naar school gaan, maar daar niet voldoende leren door de geringe kwaliteit van het onderwijs. **De ongelijkheid** in de leerresultaten is globaal genomen immers nog altijd groot:

- 130 miljoen kinderen zouden nog altijd niet kunnen lezen en schrijven na vier jaar lager onderwijs.
- ten minste 758 miljoen volwassenen zouden niet beschikken over de basisvaardigheden om te lezen, van wie 114 miljoen jongeren tussen 15 en 24 jaar en twee derde vrouwen.

Dit heeft belangrijke gevolgen voor de toegang tot levenslang leren en/of de arbeidsmarkt.

Hier speelt ook het probleem van het gebrek aan geschoolde leerkrachten, vooral doordat de lerarenopleiding van geringe kwaliteit is (of in bepaalde gevallen zelfs volledig ontbreekt).

Ook de middelen voor onderwijs zijn trouwens ongelijk verdeeld²:

- In de minst ontwikkelde landen worden de investeringen gericht op de best opgeleide leerlingen (46% van de overheidsinvesteringen gaat naar de 10% best geschoolde kinderen). In Sub-Sahara-Afrika gaat slechts 0,3% van de onderwijsbudgetten naar het kleuteronderwijs.
- De genderverschillen in het onderwijs zijn aan het verdwijnen. Maar Sub-Sahara-Afrika is nog altijd de regio waar die verschillen het grootst zijn: meisjes vormen 55% van de kinderen en 52% van de jongeren die geen onderwijs genieten.

Financiering

We moeten de DOD's bekijken in een context waarin het vorige engagement van de internationale gemeenschap met betrekking tot het onderwijs (MDG 2 over lager onderwijs) nog

¹ <http://fr.unesco.org/gem-report/>

² The learning generation, Investing in education for a changing world. Rapport opgesteld door de International Commission on Financing Global Education Opportunity (2016).

altijd niet is bereikt in meerdere partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking – terwijl die landen tegelijk een hoge bevolkingsgroei kennen.

Educaid.be erkent dat het belangrijk is dat interne middelen van de partnerlanden worden ingezet voor de financiering van het onderwijs. Maar de rol van België als donor moet ook worden versterkt.

Om iedereen twaalf jaar kwaliteitsvol onderwijs te kunnen bieden, zouden we volgens UNESCO een bedrag van 39 miljard dollar per jaar moeten overmaken aan de minst ontwikkelde landen en de onderste groep van de middeninkomenslanden (dat is zes keer zoveel als de huidige bedragen). Maar vandaag ligt de hulp aan de sector 8% lager dan in 2010.

Op internationaal niveau is de ontwikkelingshulp voor onderwijs tussen 2013 en 2014 met 4% gedaald. Heel wat donoren hebben hun hulp aan het basisonderwijs met meer dan 40% verminderd. Tijdens dezelfde periode is het aandeel van onderwijs in de totale ontwikkelingshulp gedaald van 9,5% tot 8,2%. Als we kijken naar de verschillende subsectoren, zien we dat het lager onderwijs sinds 2013 een daling met 5% heeft gekend.

Bovendien zijn het de landen met de grootste noden die het minste ontvangen:

- het deel van de hulp voor basisonderwijs in de minst ontwikkelde landen is met een zesde gedaald in vergelijking met het peil van 2002-2003 (in totaal 28% van alle hulp aan het basisonderwijs die de MOL in 2014 ontvingen, ook al tellen zij meer dan een derde van alle kinderen in de wereld die niet naar school gaan).
- het deel van de ontwikkelingshulp voor het basisonderwijs in Sub-Sahara-Afrika is gedaald van 49% in 2002-2003 tot 28% in 2014, hoewel de regio meer dan de helft van alle kinderen die niet naar school gaan telt.

Als we kijken naar de verdeling van de **hulp die de voorbije tien jaar is toegekend door België en de bilaterale samenwerkingsprogramma's**, zien we dat het deel voor de onderwijssector minder groot is in vergelijking met de sectoren van de landbouw of de gezondheidszorg bijvoorbeeld. Onderwijs is nochtans ook een van de prioritaire sectoren van de bilaterale samenwerking, maar wordt slechts in vier van de veertien partnerlanden van België opgenomen als prioritaire sector.

Met het oog op de verwezenlijking van DOD 4 tegen 2030 adviseert Educaid.be dat de Belgische ontwikkelingssamenwerking...

- **de efficiëntie van haar interventies verhoogt door...**
 - de passende maatregelen te nemen om de efficiëntie van haar ontwikkelingssamenwerking te verhogen – onder andere door een grotere rol toe te kennen aan de plaatselijke civiele samenleving in de nationale debatten over het verstrekken van de essentiële sociale diensten en bij de activiteiten die worden gefinancierd door de Belgische overheid;
 - de onderwijssector beter te laten aansluiten op de andere sectoren om ervoor te zorgen dat hij kan bijdragen aan de uitdagingen op het gebied van duurzame ontwikkeling van het partnerland;
 - zich te richten op een betere overgang in de ontwikkelings- en de onderwijsprogramma's tussen kleuter- en lager onderwijs, tussen lager en secundair onderwijs en tussen de informele en de formele beroepsopleiding;

- prioriteit te geven aan oplossingen met een omvang waarmee het beter mogelijk is om de problemen bij de wortel aan te pakken.
- **het budget van de officiële ontwikkelingshulp (ODA) verhoogt tot 0,7% van het bruto nationaal inkomen en**
 - minstens 10% van haar budgetten aan onderwijs besteedt (tegenover 7,2 % in 2015). Zoals vermeld in het rapport van de internationale commissie over de financiering van de onderwijskansen in de wereld (september 2016): *“Om internationale doelen op het vlak van financiering te bereiken, roept de commissie de internationale gemeenschap op om haar financiering uit alle bronnen aanzienlijk te verhogen en bepaalt zij voor iedereen ambitieuze maar haalbare doelstellingen. De commissie moedigt de bilaterale donoren aan om een groter deel van het BBP aan ODA te besteden en het deel voor onderwijs te verhogen van 10 tot 15 procent.”*
 - 4% van de middelen voor humanitaire hulp besteedt aan onderwijs in noodsituaties, zoals voorzien door onder andere de EU.
- In het kader van de directe bilaterale samenwerking de echte prioriteiten bepaalt met de partnerlanden op basis van nauwgezette sectorale analyses. Daarom pleit het platform voor diepgaande analyses van alle prioritaire sectoren van de Belgische ontwikkelingssamenwerking voor het opstellen van samenwerkingsprogramma's.

SPECIFIEKE VASTSTELLINGEN EN AANBEVELINGEN³

1. Kleuter- en lager onderwijs

Het kleuter- en lager onderwijs vormt een heel belangrijk deel van het onderwijssysteem, omdat het **de basis legt voor het verdere** onderwijs van de leerlingen en voor levenslang leren voor iedereen.

Vanuit de vaststelling dat...

... met betrekking tot **het kleuteronderwijs**:

- a. onderzoek aantoonde dat dit cruciaal is voor de cognitieve, motorische, sociale en emotionele ontwikkeling van de kinderen;
- b. meer dan 200 miljoen kinderen van de 652 miljoen kinderen jonger dan 5 jaar in deze fase van het leven een ontwikkelingsachterstand oplopen;
- c. die achterstand leidt tot aanzienlijke kosten voor het individu en de samenleving en de doeltreffendheid en de rechtvaardigheid van de onderwijssystemen ondermijnt;
- d. de toegang erg zwak is en de sterkst getroffen groepen bestaan uit kinderen uit kansarme gezinnen;
- e. internationale organisaties steeds meer belangstelling hebben voor dit thema.

... met betrekking tot **het lager onderwijs**:

³ Wij volgen hierna de indeling/de criteria van OESO-DAC (5 digits).

- a. specifieke groepen, zoals de armste kinderen, kinderen uit afgelegen en landelijke streken en achtergestelde stedelijke gebieden en vooral meisjes uit die groepen nog altijd de grootste moeilijkheden hebben om een volledige cyclus van lager onderwijs te volgen;
- b. 67 miljoen kinderen nog altijd geen lager onderwijs genieten en dat 42% van die kinderen woont in regio's die zijn getroffen door conflicten. Miljoenen anderen wonen in landen die getroffen zijn door natuurrampen;
- c. het Onderwijsmonitoringrapport vaststelt dat de internationale hulp in het kader van het lager onderwijs niet alleen ruim onvoldoende is, maar ook bijzonder onzeker als gevolg van de recente ontwikkelingen en dat de landen in de regio's die voor de grootste uitdagingen staan, zoals Sub-Sahara-Afrika en Zuid- en West-Azië, afhankelijk dreigen te worden van één enkele bilaterale donor;
- d. meer dan de helft van de partnerlanden van de Belgische ontwikkelingsactoren zich in een van die regio's, namelijk Sub-Sahara-Afrika, bevinden en dat het vooral de indirecte actoren zijn die ruim aanwezig blijven in Zuid- en West-Azië.

adviseert Educaid.be dat de Belgische ontwikkelingsamenwerking...

- de kwetsbaarste en meest achtergestelde groepen van de bevolking versterkt door te investeren in de **toegang tot kwaliteitsvolle ontwikkelings- en onderwijsprogramma's voor kleuters**; met daarbij ook informatie voor jonge ouders,
- zich in het kader van **het lager onderwijs** richt op kwaliteit, die vooral wordt gemeten door betere **leerresultaten**, op het vlak van alfabetisering, elementaire rekenvaardigheden, wetenschappelijke basiskennis en vaardigheden voor het dagelijks leven;
- **partnerschappen met verschillende stakeholders** aanmoedigt, zowel in het kader van de ontwikkelings- en onderwijsprogramma's voor het kleuter- als voor het lager onderwijs, waarbij bijvoorbeeld niet alleen onderwijs maar ook welzijn en/of gezondheid betrokken zijn, en ook de ontwikkeling van "*green and safe schools*" bevordert;
- aansluiting zoekt bij de programma's voor gezondheid en voor de productie van gezonde en evenwichtige voeding om te zorgen voor een volledige en niet enkel cognitieve ontwikkeling van de kinderen;
- onderwijs bevordert dat probeert de veerkracht van de plaatselijke samenleving tegenover lokale en mondiale sociaaleconomische en milieuproblemen te versterken;
- zich in het kader van het lager onderwijs voor kansarme groepen richt op:
 - de kinderen van de landen en subregio's van **Sub-Sahara-Afrika en Zuid- en West-Azië**, zonder evenwel andere regio's of continenten te verwaarlozen;
 - de kinderen in **regio's die getroffen zijn door conflicten en humanitaire rampen**;
 - de kinderen uit **landelijke en afgelegen streken en achtergestelde stedelijke gebieden**, van **etnische minderheden** en de **armste groepen van de bevolking**, en ook **kinderen met een handicap**
 - **meisjes**, ook in de bovenvermelde groepen.

2. Algemeen secundair onderwijs

Vanuit de vaststelling dat...

- a. de DOD's voorzien *“er tegen 2030 voor [te] zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten”*;
- b. de deelname aan het secundair onderwijs rechtstreeks verband houdt met gezinsplanning, lagere kindersterfte, minder besmetting met hiv en aids, meer welzijn en een hogere levensverwachting;
- c. specifieke groepen, zoals de armste kinderen, kinderen uit afgelegen en landelijke streken, kinderen van etnische of sociale minderheden (kasten), kinderen die gestigmatiseerd worden om religieuze redenen of omwille van seksuele voorkeur of kinderen uit achtergestelde stedelijke gebieden en vooral de meisjes binnen die groepen nog altijd de grootste moeilijkheden hebben om toegang te krijgen tot secundair onderwijs;
- d. de vraag naar toegang tot algemeen secundair onderwijs toeneemt naarmate de doelstelling van lager onderwijs voor iedereen bereikt is;
- e. een voortdurend groeiend aantal landen nood heeft aan werknemers met specifieke vaardigheden die niet alleen kunnen worden verworven in het lager onderwijs;
- f. meer dan de helft van de kinderen uit de armste landen er desondanks niet in slaagt om secundair onderwijs te volgen en dat bij degenen die wel toegang daartoe hebben minder dan de helft erin slaagt om een volledige secundaire onderwijscyclus te volgen;
- g. degenen die slagen in het secundair onderwijs vooral afkomstig zijn uit de meest gegoede families;
- h. meisjes – vooral in een arme of landelijke omgeving – nog altijd een grote ongelijkheid ervaren in de toegang tot onderwijs, vooral in Sub-Sahara-Afrika en Zuid- en West-Azië;
- i. het secundair onderwijs over te weinig financiële middelen beschikt en de kwaliteit ervan vaak te wensen overlaat;
- j. deelname aan het secundair onderwijs en een goede kwaliteit van dat onderwijs onontbeerlijk zijn om te kunnen inspelen op de groeiende vraag naar leerkrachten.

adviseert Educaid.be dat de Belgische ontwikkelingssamenwerking...

- investeert in de **toegang tot kwaliteitsvol secundair onderwijs**, vooral in **Sub-Sahara-Afrika**, zonder evenwel de andere continenten te verwaarlozen;
- de nodige aandacht besteedt aan de **overgang** tussen het secundair onderwijs en het hoger onderwijs en tussen school en werk;
- zich binnen de kwetsbare en kansarme groepen vooral richt op de **cruciale overgang tussen het lager en het secundair onderwijs van meisjes en vrouwen**.

3. De ontwikkeling van technische en professionele vaardigheden

Educaid.be heeft 9 succesfactoren voor technisch en beroepsonderwijs en -vorming (TVET) gepubliceerd. Die principes hebben met name betrekking op de noodzaak om te werken met een multistakeholder- en systemische aanpak voor TVET; de keuze van toekomstgerichte sectoren; de invoering van doeltreffende en praktische, realiteitsbetrokken didactische methodes; de motivatie en de efficiëntie van leerkrachten en lesgevers in TVET; het succes van schooldirecties bij TVET; de betrokkenheid van de gemeenschap en de ouders bij de systemen van beroepsopleiding; samenwerking tussen de onderwijs- en de professionele sector (privé- en/of overheid); de ontwikkeling van (zelfstandig) ondernemerschap of zelfstandige arbeid; en ten slotte de nood om TVET te promoten.

Volgens Educaid.be moet de ontwikkeling van technische en professionele vaardigheden toegankelijk zijn voor iedereen, zowel voor mannen als vrouwen en zowel voor degenen die lager onderwijs hebben doorlopen als voor degenen die daar niet in geslaagd zijn en die nog de noodzakelijke basisvaardigheden moeten verwerven. Dit onderwijs moet ook rekening houden met de algemene trends waarmee samenlevingen worden geconfronteerd: genderongelijkheid waardoor meisjes geen toegang hebben tot deze vorming, de levensomstandigheden van de jongeren waardoor een langdurige formele vorming soms onmogelijk is, beperkingen die verband houden met het milieu en met de ontwikkeling van een duurzame productie, enz.

In die context is opleiding tot ondernemerschap trouwens een strategisch instrument dat de mogelijkheid biedt tot financiële autonomie en integratie in het economisch leven en bijgevolg een essentiële motor vormt voor een inclusieve en rechtvaardige groei.

Vanuit de vaststelling dat...

- a. het verwerven van vaardigheden...
 - voor het individu kan leiden tot duurzaam en waardig werk en inkomen, een hogere levensstandaard en maatschappelijke integratie;
 - voor de samenleving kan leiden tot duurzame economische groei, een doeltreffende aanpak van de jeugdwerkloosheid, minder armoede en meer sociale cohesie;
- b. de kwaliteit en de relevantie van de ontwikkeling van technische en professionele vaardigheden vaak te wensen overlaten, waardoor dit onderwijs vaak een tweederangskeuze wordt;
- c. de ontwikkeling van technische en professionele vaardigheden vaak niet voldoende financiering krijgt, terwijl het vrij duur is om een kwalitatief en relevant aanbod in deze subsector te garanderen;
- d. de ontwikkeling van technische en professionele vaardigheden complex is omwille van de grote diversiteit aan betrokken stakeholders (ministeries, werkgevers, werknemers, formele/niet-formele spelers in het onderwijs en de andere sectoren, de civiele samenleving, ...);
- e. de ontwikkeling van technische en professionele vaardigheden een breed terrein bestrijkt, met onder andere gestructureerde opleidingen binnen vormingsinstellingen van de overheid en de privésector en/of op het werk in het kader van een formele/informele economie;
- f. de realiteit van de (formele/informele) arbeidswereld verandert, met uiteenlopende

vragen vanwege de werkgevers: formele/informele opleidingen, prioritaire sectoren voor werkgelegenheid (landbouw, industrie, dienstverlening, ...);

adviseert Educaid.be dat de Belgische ontwikkelingsamenwerking...

- ervoor zorgt de negen succesfactoren van Educaid.be op het vlak van de afstemming tussen opleiding en arbeidsmarkt zoveel mogelijk en op geïntegreerde wijze toe te passen;
- **partnerschappen** aanmoedigt tussen ministeries, werkgevers/werknemers en formele en niet-formele actoren, met bijzondere aandacht voor een goede afstemming...
 - van het aanbod aan opleidingen en voor een kwaliteitsvolle begeleiding op weg naar werk;
 - op het vlak van financiering, certificering en kwaliteitsgarantie.
- investeert in de toegang tot waardig betaald werk en ook tot zelfstandig werk of ondernemerschap;
- zich in het kader van de ontwikkeling van technische en professionele vaardigheden bij kwetsbare en kansarme groepen richt op een betere deelname:
 - van jongeren en jonge volwassenen (NEETs, Not in Education, Employment or Training – die geen onderwijs of opleiding volgen en niet aan het werk zijn) uit **afgelegen en landelijke streken** en uit **achtergestelde stedelijke gebieden**, uit **etnische minderheden** en de **armste groepen van de bevolking**;
 - van **meisjes** en vrouwen, ook uit de bovenvermelde groepen.
 - van migranten.
- investeert in dwarsverbindingen tussen formele en informele vorming en het benutten van opgedane ervaring.

4. Hoger onderwijs

Vanuit de vaststelling dat...

- a. het verwerven, uitdiepen, **genereren en overdragen** van kennis en vaardigheden in het kader van het hoger onderwijs en het onderzoek
 - op wereldvlak kan leiden tot een capaciteitsversterking om in te spelen op de uitdagingen die zich stellen in de wereld;
 - op sociaal vlak kan leiden tot een intellectuele en politieke emancipatie, economische groei, ontwikkeling, sociale cohesie en armoedebestrijding;
 - op individueel vlak kan leiden tot maatschappelijke emancipatie, waardig werk en een waardig loon, een hogere levensstandaard en actieve deelname aan de samenleving.
- b. universiteiten, andere instellingen voor hoger onderwijs en onderzoeksinstituten belangrijke bijdragen leveren
 - aan (kritische) politieke acties;
 - aan de kwaliteit van de andere subsectoren van het onderwijs zoals onder andere het algemeen secundair onderwijs en TVET.

- c. de universiteiten van de landen van het Zuiden vaak worden geconfronteerd met een schaarste aan middelen, wetenschappelijke en pedagogische capaciteit en bestuurlijke capaciteit om hun opdracht te kunnen vervullen.

adviseert Educaid.be dat de Belgische ontwikkelingssamenwerking...

... investeert in het hoger onderwijs en onderzoek in de landen van het Zuiden zodat de instellingen voor hoger onderwijs en voor onderzoek hun drievoudige missie op kwaliteitsvolle wijze kunnen uitvoeren. Die doelstelling kan worden bereikt door middel van:

- **partnerschappen** tussen de instellingen voor hoger onderwijs in België en de instellingen voor hoger onderwijs en onderzoek in het Zuiden om de volgende zaken te ondersteunen binnen de instellingen en binnen de afzonderlijke afdelingen daarvan:
 - het bevorderen van kwaliteitsonderwijs dat beantwoordt aan de plaatselijke noden en vragen door middel van het inzetten en versterken van de onderwijscapaciteit van de partnerinstellingen en van hun academisch en strategisch bestuur en door te investeren in het voorzien van relevante/kwaliteitsvolle opleidingen en vormingsprogramma's;
 - het bevorderen van kwaliteitsvol onderzoek – ook over onderwijs – door middel van het inzetten en versterken van de **onderzoekscapaciteit** van de partnerinstellingen, door te investeren in beurzen, projecten voor wetenschappelijke samenwerking en door gebruik te maken van de resultaten van het onderzoek;
 - een verbetering van de activiteiten die de partneruniversiteiten ontwikkelen in het kader van de drie fundamentele missies door **capaciteitsversterking** op het vlak van het **bestuur** en de **organisatie van het onderwijs**;
 - het aanmoedigen van **activiteiten tussen verschillende universiteiten/ instellingen en met verschillende stakeholders** in het Zuiden, met betrokkenheid van alle actoren (civiele samenleving, privésector, landbouw, ...);
- het invoeren in het Noorden van:
 - **vorming/uitwisseling** gericht op de **actoren uit het Zuiden**:
 - gericht op het domein van de ontwikkelingssamenwerking of op een nood die is vastgesteld in de betrokken landen in het Zuiden waarvoor (nog) geen enkele hogere opleiding is voorzien;
 - in een aangepaste vorm (van korte duur / op masterniveau / als doctoraat);
 - met de bedoeling de individueel verworven capaciteit (lesgevers/leerkrachten /managers/onderzoekers/deskundigen) in te zetten binnen de plaatselijke instellingen met het oog op de overdracht van kennis en het ontwikkelen van lokale initiatieven, al dan niet in het kader van een partnerschap (zie punt 1. hierboven).
 - **onderzoekstechnieken** waarmee de Belgische instellingen voor hoger onderwijs hun deskundigheid ten dienste kunnen stellen van het beleid en de actoren van de Belgische ontwikkelingssamenwerking door hun op passende wijze de nodige wetenschappelijke ondersteuning voor hun beleid en hun activiteiten te bieden.
- **acties** om de gemeenschappen van de instellingen voor hoger onderwijs in België te sensibiliseren voor de noden op het gebied van steun bij de ontwikkeling.

5. Basisvorming van jongeren en (jonge) volwassenen

Jongeren van 15 tot 24 jaar vertegenwoordigen, volgens de definitie van UNESCO, de belangrijkste economische levenskracht van de ontwikkelingslanden. Uit onderzoek blijkt dat vanaf 2060 de jongeren uit Sub-Sahara-Afrika bijna een derde van alle actieve werknemers van de hele wereld zullen vormen. Maar zij moeten een bijzondere aanpak krijgen op het vlak van alfabetisering en basis- en technische vorming.

De voorbereiding van jongeren op de arbeidswereld, onder andere via technische vorming, is een steeds belangrijker aandachtspunt. Veel internationale organisaties zoals de Internationale Arbeidsorganisatie of de Wereldbank besteden steeds meer aandacht aan deze vraag, onder meer via hun nieuwe initiatief “Solution for Youth Empowerment” (S4YE) in samenwerking met andere partners.

Vanuit de vaststelling dat...

- a. ongeveer 757 miljoen volwassenen – van wie twee derde vrouwen – of ongeveer 16% van de wereldbevolking ouder dan 15 jaar – nog altijd niet beschikt over de basisvaardigheden op het vlak van lezen en schrijven en dat de grote meerderheid van die mensen in Zuid- en West-Azië en in Sub-Sahara-Afrika woont;
- b. de meest recente gegevens tonen dat in 2013 de alfabetiseringsgraad bij volwassenen in de wereld op 85% lag en de alfabetiseringsgraad bij jongeren op 91%;
- c. de alfabetisering bij volwassenen in enkele landen lager lag dan 50%, waaronder sommige partnerlanden van de federale bilaterale ontwikkelingssamenwerking: Benin, Burkina Faso, Mali, Mauritanië, Niger en Senegal.

adviseert Educaid.be dat de Belgische ontwikkelingssamenwerking...

- in het kader van de **functionele alfabetisering van jongeren en volwassenen** investeert in opleidingen die het verwerven van basisvaardigheden, zoals **alfabetisering** en **elementaire rekenvaardigheid**, combineert met het verwerven van andere vaardigheden die nodig zijn om toegang te krijgen tot waardig werk en een fatsoenlijk inkomen, en ook tot een hogere levensstandaard en om volledig deel te kunnen hebben aan de samenleving, rekening houdend met de sociaaleconomische situatie van de jongeren, en daarbij de inhoud en de methodes van het onderwijs aanpast zodat jongeren, en vooral kansarme en kwetsbare jongeren, maximaal kunnen deelnemen aan deze opleidingen.
- ervoor zorgt om dwarsverbanden te voorzien tussen informele en formele opleidingen.

ODD 4: Gelijke toegang verzekeren tot kwaliteitsvol onderwijs en levenslang leren bevorderen voor iedereen

- 4.1 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten
- 4.2 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs
- 4.3 Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit
- 4.4 Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven
- 4.5 Tegen 2030 genderongelijkheden wegwerken in het onderwijs en zorgen voor gelijke toegang tot alle niveaus inzake onderwijs en beroepsopleiding voor de kwetsbaren, met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties
- 4.6 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn
- 4.7 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling
- 4.a Bouwen en verbeteren van onderwijsfaciliteiten die aandacht hebben voor kinderen, mensen met een beperking en gendergelijkheid en die een veilige, geweldloze, inclusieve en doeltreffende leeromgeving bieden voor iedereen
- 4.b Tegen 2020 het aantal studiebeurzen wereldwijd en substantieel verhogen dat beschikbaar is voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en de Afrikaanse landen, voor toegang tot het hoger onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en programma's omtrent informatie en communicatietechnologie, techniek, ingenieurswezen en wetenschappen, in ontwikkelde landen en andere ontwikkelingslanden
- 4.c Tegen 2030 op aanzienlijke wijze de toevloed verhogen van gekwalificeerde leraren, ook via internationale samenwerking voor lerarenopleidingen in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten